

Datum 2024-02-16

Diarienummer S2023/02794

Regeringskansliet

103 33 Stockholm

Remissvar: Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40)

Författare:

Anna Gorris, Jurist – *Rättighetscentrum Halland*

Simon Ljunglöf, Jurist – *Malmö mot Diskriminering*

Innehållsförteckning

<i>1 Inledning</i>	3
<i>2 Sammanfattande synpunkter</i>	3
<i>3 Finansiering av barnrättsbyråer bör stärkas och förtydligas i utredningen</i>	4
<i>4 Praktiska förutsättningar för att driva barnrättsbyråer bör förtydligas, antas med vissa ändringar och föregås av ytterligare analys</i>	5
4.1 Behovet av fördjupad analys och strategi för etablering av barnrättsbyråer	5
4.2 Verksamhetens omfattning är högt ställd i förhållande till arbetsmiljö och finansiering.....	5
4.3Handledning för personalen på barnrättsbyrån bör införas som ett krav och tas med i beräkning av finansiering	6
4.4 Förtydligande kring konsekvenser för barnet när flera aktörer agerar i ett ärende	7
4.5 Konsekvenser för barnet kopplat till frågor som rör sekretess och medgivande från föräldrar bör utredas och analyseras vidare.....	7
<i>5 Avslutande sammanfattning</i>	7
<i>Bakom detta remissvar står följande organisationer:</i>	8

1 Inledning

Bakom detta remissvar står 16 av Sveriges 18 antidiskrimineringsbyråer, som verkar lokalt från olika delar av Sverige. Antidiskrimineringsbyråerna arbetar för alla människors lika rättigheter och möjligheter oavsett etnicitet, funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet och/eller uttryck, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller ålder, och arbetar idag på ett liknande sätt som de av utredningen föreslagna barnrättsbyråerna. Vi skriver vårt svar med utgångspunkt i den verksamhet och det arbete som vi bedriver för mänskliga rättigheter och mot diskriminering varje dag, och kommer av den anledningen framförallt lägga tyngd på utredningens tredje delförslag.

2 Sammanfattande synpunkter

Utredningens förslag omfattar tre delar:

- Införande av en individuell klagomålsmekanism för barn genom tilläggsprotokollet till barnkonventionen,
- Förslag på åtgärder för att garantera barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lag,
- Översyn av möjligheterna för staten att bidra till etableringen av oberoende barnombud genom barnrättsbyråer inom civilsamhällets organisationer.

Vi ser delförslagen som ett självklart steg i att stärka barns mänskliga rättigheter enligt barnkonventionen, och är positivt inställda till samtliga förslag – framförallt att tilläggsprotokollet äntligen ratificeras. Vi vill dock framhålla att utredningen tydligt pekar på en systematisk problematik, särskilt inom eller relaterad till socialtjänsten, där barn inte involveras och deras rättigheter kränks under handläggningen. Det är i första hand en fråga för berörda myndigheter som handlägger ärendena att säkerställa att barnets rättigheter tas tillvara och utredningen visar tydligt att ytterligare åtgärder krävs.

Från vårt perspektiv som antidiskrimineringsbyråer, med ett uppdrag att erbjuda rådgivning till individer inom ramen för civilsamhället – på ett sätt som är väldigt likt de föreslagna barnrättsbyråerna – anser vi att förslaget om att etablera barnrättsbyråer bör kompletteras med vissa ändringar, förtydliganden och ytterligare analys.

Utifrån vår erfarenhet av att verka inom civilrättsliga organisationer med begränsade ekonomiska resurser och ett klart definierat uppdrag, understryker vi att framgången för inrättandet av barnrättsbyråer starkt beror på genomförandet av nödvändiga justeringar. Detta inkluderar särskilt anpassningar i finansieringsstrategin för att säkerställa stabilitet, precisa förtydliganden av vad uppdraget faktiskt innebär, samt en djupare utredning och analys av

specifika frågeställningar. Detta är avgörande för att säkerställa att barnrättsbyråerna verkligen kan fungera effektivt i praktiken.

3 Finansiering av barnrättsbyråer bör stärkas och förtydligas i utredningen

Av utredningen framgår att en barnrättsbyrå ska bestå av 3-5 oberoende barnombud med avancerad utbildning och erfarenhet inom områden som juridik och socialt arbete. Förutom att täcka ett brett spektrum av lagstiftning och praktiska förfaranden, förväntas dessa barnombud även ha specialiserad kunskap för att bemöta behoven hos barn med olika funktionsnedsättningar, nyanlända barn, samt ha kapacitet att hantera flera språk. Denna komplexa kompetensprofil antyder att barnombudens roller kräver betydande erfarenhet, vilket sannolikt reflekteras i högre löneanspråk. Samtidigt ska en barnrättsbyrå även ha personal som arbetar med ledning, administration, kommunikation, samt resurser för IT, lokal m.m. För allt detta beräknas kostnaden uppgå till 4-6 miljoner kronor per år för respektive barnrättsbyrå, vilket i vår mening inte känns som en realistisk summa.

Den finansiella modell som beskrivs i utredningen baseras på ett riksdagsbemyndigande över en treårsperiod med årliga bidrag "i mån av tillgång på medel". Det är viktigt att notera att det i praktiken kan bli en utmaning att upprätthålla en god kompetens inom en liten arbetsgrupp, där arbetsförhållandena är relativt osäkra på grund av bristande vetskap om framtida finansiering. Osäkerheten kring finansieringen kan potentiellt leda till en hög personalomsättning, vilket underminerar möjligheten att bygga långsiktiga relationer med barnen som byråerna är till för att stödja.

Sammanfattningsvis, har vi svårt att se hur barnrättsbyråerna ska kunna uppfylla de höga kompetenskrav och förväntningar som framgår av utredningen, givet den aktuella finansieringsplanen. Utan en garanti för stabil och tillräcklig finansiering riskerar byråerna att stå inför utmaningar med att behålla kvalificerad personal, vilket i sin tur kan påverka deras förmåga att erbjuda konsekvent och högkvalitativ service. Därför framhåller vi behovet av en mer genomtänkt och realistisk finansieringsmodell som säkerställer både byråernas och personalens långsiktiga stabilitet.

Slutligen anser utredningen att en full utbyggnad av barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud bör kunna finansieras inom ramen för de statsbidrag på cirka 20 miljarder kronor som staten årligen fördelar till civilsamhällets organisationer. Vi anser att finansieringen av barnrättsbyråer bör ske genom att tillföra nya medel, istället för att omfördela befintliga och därmed riskera att dra medel från andra civilsamhällesorganisationer som redan gör ett liknande arbete för att stärka rättigheterna för utsatta grupper i samhället.

4 Praktiska förutsättningar för att driva barnrättsbyråer bör förtydligas, antas med vissa ändringar och föregås av ytterligare analys

När det gäller de praktiska förutsättningarna till att starta upp och bedriva en barnrättsbyrå med oberoende barnombud ser vi flera svårigheter utifrån utredningen.

4.1 Behovet av fördjupad analys och strategi för etablering av barnrättsbyråer

Till att börja med ifrågasätter vi att det av utredningen inte framkommer någon analys kring vilka befintliga civilsamhällesorganisationer som redan har den efterfrågade kompetensen, då det enligt utredningens förslag ska vara en förutsättning för att beviljas medel för att starta upp en barnrättsbyrå. Mot bakgrund av att analys saknas inom området ställer vi oss frågande kring vilka befintliga organisationer som kommer kunna nå upp till de efterfrågade kraven. Av utredningen framkommer att det ska vara en verksamhet som under minst två år har bedrivit stödverksamhet för barn och i sin verksamhet har tillräcklig kompetens, utbildning och erfarenhet för att kunna bedriva en sådan verksamhet.

Eftersom det av förslaget framgår att det ska vara en verksamhet som har tillräcklig kompetens ställer vi oss frågande kring vilka civilsamhällesorganisationer som egentligen kan anses kvalificera sig för ett sådant uppdrag. Det framhålls att barnrättsbyråer bör ha en arbetsgrupp som täcker ett brett spektrum av yrkesroller, från jurister till socionomer, vilket ytterligare komplicerar situationen. Att etablera barnrättsbyråer utanför de stora städerna på platser där det saknas stora organisationer, såsom BRIS, kan visa sig vara en utmaning, eftersom de nödvändiga kompetenserna redan behöver finnas inom organisationen.

Sammanfattningsvis är det tydligt att det krävs en mer detaljerad analys och plan för hur barnrättsbyråer ska kunna etableras över hela landet, med tanke på de höga krav på erfarenhet och mångsidig kompetens som ställs. Utan en klar bild av vilka befintliga organisationer som kan anta denna roll riskerar initiativet att begränsas geografiskt och inte fullt ut kunna tjäna barns rättigheter nationellt.

4.2 Verksamhetens omfattning är högt ställd i förhållande till arbetsmiljö och finansiering

Utredningen har fokuserat på att barnrättsbyråernas huvuduppgift är att hantera de mest komplexa fallen, riktade mot de mest utsatta barnen. Det framhålls att barn ska upplysas om sin rätt till ett oberoende barnombud genom olika kanaler som skolan, socialtjänsten, sjukvården och polisen. Dessa barnombud är tänkta att inte bara upprätthålla en kontinuerlig kontakt med barnet utan också att engagera sig med aktörer i barnets omgivning, både inom det privata och professionella nätverket.

Vi saknar konkretisering i utredningen gällande hur många ärenden en barnrättsbyrå förväntas kunna ha, samt hur långt ärendena ska sträcka sig. Som utredningen är formulerad

riskerar barnrättsbyråerna att över tid bli överbelastade av komplexa ärenden vilket kan leda till att personal väljer att avsluta sin tjänst vilket i gengäld inte skapar den kontinuitet som utredningen strävar efter.

Mot bakgrund av de snäva finansiella ramarna och verksamhetens omfattning kommer det troligen bli att ärenden och frågor behöver prioriteras vilket kan leda till att generell kunskap som kan uppnås genom enklare rådgivningsärenden uteblir.

Av utredningen framgår det att det oberoende barnombudet ska bidra med en kontinuitet som socialtjänsten brister i pga. personalomsättning och handlägggarbyte. Däremot framkommer inte någon närmare analys av hur rekrytering av professionell personal ska kunna säkerställas för att exempelvis inte ta ytterligare resurser från befintlig socialtjänst.

Vi saknar också en analys kring hur kontinuiteten ska säkerställas på ett mer effektivt sätt inom en civilsamhällsorganisation än inom befintliga socialtjänsten. Vi saknar den här analysen dels mot bakgrund av att den snäva finansiella ramen, som vi ovan har påpekat, vilket medför att löneutveckling på en barnrättsbyrå inte är lika tilltalande som inom exempelvis socialtjänsten vilket kan leda till att det främst är nyutexaminerade som söker sig till tjänsterna. Dels saknar vi också analys kring vilka incitament personal har för att vilja stanna kvar och arbeta på en barnrättsbyrå utifrån arbetsmiljö och omfattning av uppdraget i kombination med löneutveckling.

4.3Handledning för personalen på barnrättsbyrån bör införas som ett krav och tas med i beräkning av finansiering

Precis som utredningen har skrivit om barnrättsbyråns befintliga arbete så sker arbetet där under kontinuerlig handledning. Handledning, där personal som arbetar med komplexa omfattande ärenden får möjlighet att få professionell handledning är alldeles nödvändigt för att kunna klara av att hantera den typen av komplexa ärenden och för att kunna bibehålla möjligheter för utveckling och en god arbetsmiljö på barnrättsbyråerna. Av den anledningen ser vi det som en brist att utredningen inte tar in denna viktiga del i förslaget på utformning av verksamheten och avsätter ekonomiska resurser till för det. Tilläggas ska här att barnrättsbyråerna kommer drivas av ideella föreningar med styrelser som arbetsgivare och att en del styrelser arbetar på ideell basis och därmed kan ha minskad möjlighet att kunna ge handledning/vägledning för personal.

Sammanfattningsvis anser vi att verksamhetens omfattning är högt ställda i förhållande till arbetsmiljö och den finansiering som utredningen tänker ska räcka för att få barnrättsbyråerna att fungera i praktiken.

4.4 Förtydligande kring konsekvenser för barnet när flera aktörer agerar i ett ärende

Som antidiskrimineringsbyråer handlägger vi redan flera komplexa barnärenden. I utredningen saknar vi en analys hur det blir för barnet om ett barnärende drivs som ett diskrimineringsärende vid en antidiskrimineringsbyrå och att barnet samtidigt har kontakt med ytterligare ett barnombud. Vi instämmer i de risker som socialnämnden tar upp i utredningen gällande införande av ett oberoende ombud, bl.a. att det skulle kunna leda till ett försämrat samarbete mellan socialtjänsten och barnet eller barnets vårdnadshavare. Vi saknar en konsekvensanalys kring hur detta kan förebyggas.

4.5 Konsekvenser för barnet kopplat till frågor som rör sekretess och medgivande från föräldrar bör utredas och analyseras vidare

I utredningen tas England upp som ett fungerande exempel på ett land där barnrättsbyråer är oberoende ombud för barn. Vi saknar här en jämförelse gällande hur sekretesslagstiftningen skiljer sig åt, då detta är något som skulle kunna påverka hur ett oberoende barnombud kan arbeta i Sverige jämfört med hur de arbetar i England. En stor utmaning som myndighetsperson är att bygga tillit och allians i förhållande till det enskilda barnet, där man samtidigt har en skyldighet att dokumentera och föra vidare all relevant information som barnet berättar till barnets vårdnadshavare. Detta kan medföra att barn känner sig förrådda och inte vågar öppna upp sig och berätta om deras situation på grund av lojalitet eller rädsla. Av utredningen framkommer att det oberoende barnombudet ska arbeta på uppdrag av barnet, och inte dess vårdnadshavare. Vi saknar här ett förtydligande kring hur det skulle fungera rent praktiskt gällande bland annat sekretess, dokumentation och medgivanden.

5 Avslutande sammanfattning

Sammanfattningsvis välkomnar vi de initiativ som tagits i utredningen för att stärka barns rättigheter och anpassa Sveriges lagstiftning till de krav och förväntningar som barnkonventionen ställer. För att delförslaget om barnrättsbyråer ska få den avsedda effekten och inte bara förbli goda intentioner på papper, är det dock vår bedömning att de strukturella och praktiska utmaningarna i förslaget behöver ses över.

Förändringar i finansieringsmodellen är avgörande för att säkerställa en hållbar och effektiv drift av barnrättsbyråerna. Ett klart och tydligt uppdrag, tillsammans med adekvata resurser, möjliggör för byråerna att ha det långsiktiga fokus som utredningen föreslår. Vidare är det fundamentalt att dessa byråer når ut till alla barn över hela landet, oavsett geografisk plats, för att fullständigt omfatta och implementera barnkonventionens principer.

Vi menar att dessa förändringar är avgörande för att säkerställa att barnrättsbyråerna kan agera som en effektiv kraft för att stärka barns rättigheter i samhället. Genom att adressera dessa kritiska områden kan vi bidra till en mer rättvis och inkluderande behandling av barn i Sverige, i linje med de värden och principer som barnkonventionen förespråkar.

Bakom detta remissvar står följande organisationer:

Antidiskrimineringsbyrån Agera Värmland
Antidiskrimineringsbyrån Fyrbodalen
Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne
Antidiskrimineringsbyrån Stockholm Norr
Antidiskrimineringsbyrån Stockholm Syd
Antidiskrimineringsbyrån Sydost
Antidiskrimineringsbyrån Uppsala
Antidiskrimineringsbyrån Väst
Byrån mot Diskriminering i Östergötland
Diskrimineringsbyrån Gävleborg
Malmö mot Diskriminering
Rättighetscentrum Dalarna
Rättighetscentrum Halland
Rättighetscentrum Norrbotten
Rättighetscentrum Västerbotten
Örebro Rättighetscenter

2024-02-16

Externt dnr: S2023/02794

Datum: 2024-02-19

Regeringskansliet
Socialdepartementet
Fredsgatan 8,
111 52 Stockholm
s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till
s.sof@regeringskansliet.se

Yttrande angående slutbetänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40)

Externt diarienummer: S2023/02794

Externt dnr: S2023/02794

Datum: 2024-02-19

Diskrimineringsbyrån Humanitas tillstyrker de presenterade förslagen i slutbetänkandet. Utifrån de aspekter Diskrimineringsbyrån Humanitas har att beakta, har Diskrimineringsbyrån följande synpunkter att tillföra utredningen.

Förslag om att etablera barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer

Utredningen föreslår att det ska upprättas barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som bedriver en oberoende verksamhet med oberoende barnombud. Vidare framgår att syftet med dessa barnrättsbyråer ska ge stöd till barn med omfattande behov av stöd som av olika skäl saknas från såväl vuxna som redan existerande aktörer som skyddar och tillgodoser barns rättigheter. Barnrättsbyråerna ska, som framgår av utredningen, agera som en stödfunktion och inte ha befogenhet att företräda eller annars agera rättsligt ombud. Att inrätta en ny stödfunktion utan en rättslig befogenhet medför enligt Diskrimineringsbyrån Humanitas en risk för komplikationer vid eventuella rättsliga processer, i vilken ytterligare en part är involverad. Vidare saknar utredningen en analys om hur en barnrättsbyrå ska uppnå önskad effekt i frågor som berör exempelvis vårdnadstvister och migrationsärenden samt hur en sådan barnrättsbyrå ska förbygga – och inte förvärra – redan existerande konflikter. Utredningen saknar även en analys och förslag på hur redan existerande aktörer inom civilsamhället som har befogenheter att agera som rättsliga ombud, liksom antidiskrimineringsbyråerna i Sverige eller Asylrättscentrum, ska agera vid en eventuell rättslig process.

Enligt utredningen föreslås att barnrättsbyråerna och barnombuden ska bestå av redan etablerade arbetsgrupper som besitter yrkeskompetens inom en rad olika områden. I förslaget nämns att en arbetsgrupp kan bestå av exempelvis socionomer, samhällsvetare

Externt dnr: S2023/02794

Datum: 2024-02-19

och jurister. Redan existerande arbetsgrupper som består av olika yrkeskompetenser förefaller inte sannolik utanför storstadsområden, om än i storstadsområden. Därutöver saknas det i förevarande utredning en konsekvensanalys av hur samspelet mellan barnrättsbyråerna och barnombuden ska agera och samspela vis-à-vis andra aktörer inom civilsamhället och socialtjänsten.

Diskrimineringsbyrån Humanitas ställer sig slutligen positiv till inrättande av barnrättsbyråer med oberoende barnombud men efterfrågar sammanfattningsvis en tydlig konsekvensanalys av tillvägagångssättet och dess funktion.

Förslag om att Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande

Diskrimineringsbyrån Humanitas stödjer utredningens förslag om att Sverige ska ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett separat klagomålsförfarande samt förslaget om att barnrättskommittén i Genève blir behörig att ta emot och utreda mellanstatliga klagomål i enlighet med tilläggsprotokollet.

Av utredningen framgår en uppskattning om att det kommer framställas fler än 20 klagomålsförfaranden mot Sverige per år, åtminstone under de första åren efter inrättandet av barnrättsbyråer och oberoende barnombud, och att det framför allt kommer beröra migrationsärenden. I denna del saknas en analys av huruvida antalet klagomålsförfaranden hade påverkats om dessa barnrättsbyråer hade haft befogenhet att företräda barn eller annars agera i egenskap av rättsligt ombud. Det förefaller inte orimligt, att antalet klagomålsförfaranden skulle vara högre om även barnombuden hade haft en befogenhet att agera ombud i sådana förfaranden.

Externt dnr: S2023/02794

Datum: 2024-02-19

Diskrimineringsbyrån Humanitas delar inte utredningens bedömning i del, att klagomålsförfaranden mot Sverige enligt fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till största del kommer handla om migrationsärenden. Utredningen konstaterar i denna del att det framför allt är migrationsärenden som kommit att prövas av barnrättskommittén. Slutsatsen stämmer förvisso, men det beror på att det till stor del varit asyl- och migrationsrättsorganisationer som väckt klagomål inför barnrättskommittén. Det hindrar inte för den sakens skull att andra ärenden blir föremål för klagomål under kommittén, exempelvis omplacering av barn eller ärenden som på ett eller annat sätt resulterar i rättighetskränkningar för barn i skola.

Diskrimineringsbyrån Humanitas möter barn och unga i skola som utsätts för diskriminering och kränkande särbehandling. Vår erfarenhet är att barn i många fall inte fångas upp av den nuvarande lagstiftning – skollagen och diskrimineringslagen – eller av tillhörande tillsynsmyndigheter. Regeringens utredning från 2020 om effektivare tillsyn över diskrimineringslagen (SOU 2020:79) nämns i den nuvarande utredningen men en analys av den nuvarande diskrimineringslagstiftningen i samspel med det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet lämnas utan hänseende. I SOU 2020:79 nämns, att utredningen ska analysera huruvida bestämmelserna i diskrimineringslagen gällande det skollagsreglerade området i sin helhet kan flyttas från Diskrimineringsombudsmannen till Statens skolinspektion. Utredningens konstateranden i denna del hade med fördel kunnat inkorporerats i den aktuella utredningen för att ge en mer nyanserad bild över andra möjliga klagomålsärenden.

Externt dnr: S2023/02794

Datum: 2024-02-19

Vidare vill Diskrimineringsbyrån Humanitas lyfta behovet av barnens rätt till delaktighet. Vi möter barn med funktionsnedsättningar vars röst hamnar i skymundan i skolrelaterade ärenden. Ytterligare utmaningar kan uppkomma med barn som har bristande språkkunskaper, eller även en kombination av funktionsnedsättning och bristande språkkunskaper för att kunna komma till tals på ett för barnet önskvärt sätt. Utredningen saknar således en intersektionell analys av vilka utmaningar som kan uppkomma, och därmed vilka ärenden som kan komma att väckas inför barnrättskommittén.

Diskrimineringsbyrån Humanitas är en av Sveriges 18 lokala antidiskrimineringsbyråer. Vi är en partipolitisk och religiöst obunden ideell förening vars syfte är att arbeta mot alla former av diskriminering och arbeta främjande för jämlikhet. Diskrimineringsbyrån Humanitas grundades 2005 och har verksamhet i Södermanland och Västmanland.

I förberedelsen av detta yttrande har verksamhetsledare Amélie Poletti Lundström och juristen Aws Al-Kohaili deltagit.

Amélie Poletti Lundström

Verksamhetsansvarig, Diskrimineringsbyrån Humanitas